

ФРАЗЕОЛОГІЯ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ ХХ–ХХІ СТ.

У статті розглянуто розвиток принципів та методів відтворення образної фразеології в українському перекладі англійської художньої прози у ХХ–ХХІ століттях та особливості їх реалізації в практиці перекладу. Виявлено мовні та позамовні чинники, що впливали на вибір тих чи тих стратегій і тактик перекладу у різні періоди. Верифіковано «ретрансляційну» гіпотезу Антуана Бермана в межах відтворення фразеології у множинних україномовних перекладах.

Ключові слова: переклад, проза, фразеологія, «ретрансляційна» гіпотеза, функціонально-стилістична адекватність, етнокультурні компоненти, ідіостиль.

Образні фразеологізми (фразеологічні одиниці, ФО) відіграють важливу роль у структурі художнього тексту завдяки своїй багатоплановості та здатності нести великий обсяг інформації у стислій формі (стильові та експресивні відтінки, етнокультурні компоненти тощо). Деякі дослідники наголошують на провідній ролі фразеологізмів у системі художніх мовних засобів та вважають, що саме вони формують стиль, адже «можливості формування експресивних та емоційно-оцінних конотацій у сфері фразеології набагато ширші, ніж у сфері лексики» [13, с. 37].

Хоча тема фразеології та її перекладу досліджується достатньо давно (праці Шарля Балі, Віктора Виноградова, Олександра Куніна, Роксолани Зорівчак, Сергія Кузьміна, Наталі Троненко, Френка Боєрса, Пема Пітерса, Елізабет Пііраїнен, Якова Рецкера, Сергія Влахова, Сідера Флоріна та багатьох інших), вона не втрачає актуальності. Деякі важливі аспекти проблеми перекладу фразеології залишаються невисвітленими або розглянуті недостатньо докладно. Так, мало уваги дослідники приділяють діахронічному вивченню специфіки відтворення образної фразеології у перекладі.

У статті визначено складнощі, що зумовлюють неадекватне відтворення фразеологізмів у перекладі, виявлено мовні та позамовні чинники, які впливають на вибір тих чи тих стратегій і тактик перекладу в різні періоди; проаналізовано еволюцію принципів перекладу образної фразеології; підтверджено «ретрансляційну» гіпотезу Антуана Бермана [15] в межах відтворення фразеології у перекладі англійської прози.

Високий конотативний та художній потенціали ФО пов'язані з наявністю в них фразеологічного образу, внутрішньої форми. Саме поняття «внутрішня форма» було вперше вжито в працях Вільгельма фон Гумбольдта: «Поєднання різнорідних по своїй природі понять і звуків <...> вимагає посередництва чогось третього, в чому вони могли б злитися воедино» [5, с. 111]. Внутрішня форма робить значення слова чи фразеологізму вмотивованим.

Олександр Потебня вказував, що образність окремих слів значно нижча, ніж образність словосполучень [14, с. 104]. З іншого боку, образність ФО відрізняється тим, що ФО є загальновідомими, і тому новизна самого образу відсутня.

Розглядаючи питання перекладу фразеології, неможливо аналізувати підходи та методи їх відтворення ізольовано від вузького та широкого контекстів, у яких їх ужито, їхньої функції в художньому тексті.

Звісно, певних універсальних перекладацьких рецептів не існує, однак загалом перекладати образну фразеологію складніше, ніж необразну. Це зумовлено тим, що необхідно вирішувати, передавати чи не передавати метафоричність, зберігати чи не зберігати стилістичні та конотативні особливості одиниці, що перекладаються. Іноді необхідно прийняти рішення, чим жертвувати: образом чи змістом [4, с. 197–198].

Останнім часом у перекладознавчій літературі більше акцентується не на збереженні фразеологічної форми як основної особливості ФО, а на досягненні адекватного і якомога

точнішого перекладу. ФО може мати у цільовій мові приблизний фразеологічний еквівалент, який належить до іншого регістру мовлення, або кілька аналогів, що належать до різних регістрів та мають різний ступінь експресивності чи різну функціонально-стилістичну приналежність. Тому в деяких випадках лексичний або описовий переклад фразеологізмів виправдовує себе і не призводить до втрат.

Вибір стратегій і тактик перекладу фразеологізмів залежить від багатьох причин і здійснюється не завжди свідомо, а швидше як закономірний результат низки чинників.

Важливим фактором в цьому контексті постає рівень розвитку цільової мови у конкретний часовий період: часто мова оригіналу може мати певні лексичні елементи, стилістичні та художні засоби, які відсутні в мові перекладу. В таких випадках закономірно збільшується частотність запозичень, калькування, буквального перекладу, які вводять у цільову мову нові слова, відтінки стилю.

Пов'язаним із попереднім чинником є ступінь близькості мов (а, відповідно, й культур). Він безпосередньо впливає на схожість арсеналу мовних засобів, наявність повних чи часткових еквівалентів, можливість перенесення образності, використання подібних чи аналогічних засобів.

Важливим чинником вважається також специфіка цільової аудиторії та фонові знання читача перекладу. Реципієнти можуть бути не готові до сприйняття чужих реалій або специфічних образів — у такому разі збільшується частотність залучення стратегії «одомашнення» тих чи тих елементів, або ж узагалі їх видалення в перекладі. Ці фактори не є статичними, вони постійно змінюються внаслідок історичної еволюції мови, розширення міжмовних та міжкультурних контактів, відповідно змінюються і стратегії перекладу.

Окрім того, так само, як і мова, переклад не може існувати ізольовано від зовнішніх факторів: суспільно-політичних, культурних, соціальних, психологічних, особистісних тощо. Одним із вирішальних чинників вибору перекладу ФО постає мовна особистість перекладача.

Краще дослідити розвиток перекладу фразеології впродовж XX–XXI ст. і зіставити переважання тих чи тих стратегій у різних умовах та в різні періоди допомагає існування множинних перекладів.

У цьому зв'язку Олександр Ребрій висловлює таку думку: «Вважається, що під тиском низки соціокультурних чинників перші переклади намагаються подавити інакшість тексту, що перекладається, заради вищого рівня читабельності. Узагальнюючи, можна дійти висновку, що, відповідно до гіпотези Бермана, перші переклади натуралізують іноземні твори й слугують для їх уведення в цільову культуру, тоді як наступні переклади, навпаки, приділяють більше уваги мові та стилю вихідного тексту й витримують культурну дистанцію між перекладом та джерелом, відображаючи унікальність і неповторність останнього» [15, с. 192].

Варто зауважити, що під натуралізацією мається на увазі не лише «одомашнення» культурно маркованих компонентів, а, у ширшому розумінні, й переважання «комунікативного» способу перекладу над «семантичним» у термінах Пітера Ньюмарка [20]. Комунікативний переклад більш орієнтований на читача цільової аудиторії перекладу, надає йому відтворення вихідного тексту у звичній для нього формі. Семантичний же переклад залишається в межах культури оригіналу, прагне до відтворення стилю автора, усіх нюансів та деталей змісту.

Гіпотеза Бермана підтверджується не завжди: інколи тенденції, викладені в ній, не проявляються повною мірою. У таких випадках необхідно враховувати ще низку причин переважання тих чи тих підходів до перекладу — від суб'єктивного бачення перекладача і до багатьох позамовних факторів.

Ребрій здійснив аналіз перекладів «Аліси в країні чудес» Льюїса Керрола і підсумував, що «застосування в усіх сучасних перекладах стратегії одомашнення суперечить гіпотезі ретрансляції» [15, с. 202]. Однак він констатує вплив «традиції перекладу казкового жанру на роботу сучасних україномовних перекладачів» та тенденцій, спрямованих на доместифікацію у постколоніальних умовах. Можливо, жанрові особливості першотвору, а також невелика часова відстань між множинними перекладами (1976, 2001, 2007, 2008 роки) разом із позамовними чинниками й були факторами, що не дозволили прослідкувати процеси, описані Берманом. Тому, на нашу думку, варто здійснити ще одну спробу емпіричної перевірки цієї гіпотези.

Для аналізу розвитку перекладу фразеології доцільно провести зіставлення окремих елементів та шарів комплексного фразеологічного значення у текстах мови-джерела та їх перекладах цільовою мовою. Ізольований розгляд кожного фактору полегшує оцінювання особливостей відтворення їх у перекладі та дає змогу прослідкувати на кожному з рівнів певні тенденції, які у поєднанні дозволяють скласти цілісну картину. Для цього залучається теорія рівнів еквівалентності Вілена Комісарова, за аналогією з якою виокремлено та проаналізовано такі шари змісту фразеологізмів: 1) належність до певної категорії (передусім нас цікавлять етнокультурно марковані компоненти); 2) функціонально-стилістична приналежність; 3) експресивне, емоційне чи оціночне забарвлення; 4) асоціативний та алюзивний шари змісту.

У ранніх перекладах досить часто трапляються випадки нерозпізнання фразеологічних одиниць та неправильної передачі їх змісту. Вочевидь, це зумовлено слабким розвитком лексикографічних джерел та перебуванням як перекладу українською, так і власне самої літературної мови на стадії подальшого становлення та розвитку.

Зокрема, в «Місячній Долині» Джека Лондона знаходимо не один такий випадок, наприклад: «“Watch out for him, Saxon,” Mary warned facetiously. “He’s liable to get a crush on you.”» [19, с. 17]. — «— Стережися, Сексон, — весело засміялась Мері. — Він ще роздушить тебе» [9, с. 22].

Тут фразове дієслово «watch out» не ускладнює переклад — воно означає «стережися». Воно ж зіграло злий жарт із перекладачкою Веронікою Черняхівською. У цьому фрагменті тексту описується перша зустріч Біллі з Сексон, немало уваги приділяється опису його зовнішності та фізичної сили, адже він був боксером. Можливо, тому «crush» було перекладено буквально як «розчавити», хоча насправді фразеологізм «to get a crush on someone» означає «сильно кимсь захопитись, закохатись».

У відредагованому перекладі 1971 року вже виправлено цю помилку: подано варіант перекладу «він ще причарує тебе» [10, с. 81]. Хоча, на нашу думку, точнішим був би варіант «Він ще закохатиметься в тебе».

Іноді трапляються і протилежні ситуації: перекладачі вбачають переосмислене фразеологічне значення там, де його немає: «Once he lifted his face to glare at the two white lights, one above the other and perfectly in line. “There they are,” he said. “And this isn’t Gabera. Then what the hell is it?”» [19, с. 40]. — (а) «Він звів очі до тих двох білих ліхтарів, що висіли один по-над одним, на одній рівній лінії. — От тобі й на! — сказав він. Це ж не Габера. Так якого ж біса! Що то за місце?» [9, с. 28]; (б) «Він тільки раз звів очі — поглянути на тих два білих ліхтарі, що висіли один над одним на одній лінії. — Он світяться! — сказав він. — Але це не Габера. То який же дідько? Що це за місце?» [10, с. 398].

Тут убачається фразеологізм там, де його немає: «here they are» у першому перекладі передано як «От тобі й на!». Але перекладачкою зовсім не враховано навіть мінімальний контекст двох-трьох речень. Персонаж просто вказує на два ліхтарі маяка, констатує, що вони там, де й мали б бути. Редактор перевидання успішно виправляє цю помилку.

Цікавим видається питання відповідності мовних реєстрів перекладу та оригіналу. Мовний реєстр може змінюватися внаслідок належності складових образного фразеологізму до різних шарів лексики у мовах джерела та перекладу. Окрім того, одиниця може не мати фразеологічних відповідників узагалі, а може мати їх декілька, кожен із яких може належати до іншого реєстру.

Неточності у відтворенні мовного реєстру, експресивності та образності в англійсько-українському художньому перекладі присутні у всіх проаналізованих творах, особливо у ранніх перекладах. У багатьох випадках пізніші видання із низки множинних перекладів або відредаговані перевидання мають вищий рівень функціонально-стилістичної адекватності.

Слід зазначити, що автори ранніх перекладів вільніше ставилися до зміни мовних реєстрів під час перекладу. Фразеологізми, що належать до розмовного стилю, у перекладі часто з’являються там, де їх узагалі не було в оригіналі, що порушує функціонально-стилістичну адекватність перекладу: «I take no credit to myself for trying to escape» [21, с. 12]. — (а) «Звичайно, спроба накивати п’ятами не додає мені честі» [1, с. 12]; (б) «Звісно, така спроба втечі мені честі не робить» [3, с. 12].

У наведеному прикладі фразеологізм «накивати п'ятами» вжито для відтворення нейтрального дієслова «escape».

Найбільш помітними змінами у нових перекладів останніх двох десятиліть, порівняно з першими варіантами, вважаються ті, що призводять до підвищення функціонально-стилістичної адекватності: «Get onto yourself» [19, с. 42]. — (а) «Не сунь свого носа в чужий город» [9, с. 50]; (б) «Помалу, помалу, хлопче!» [10, с. 101].

Помітно, що в пізнішому виданні усунена надлишкова експресивність та фразеологічність із культурним колоритом, присутні в першому перекладі — «не сунь носа в чужий город». Окрім того, фраза звучить досить грубо — як для дружньої розмови, у якій її вжито.

Часто у ранніх перекладах спостерігається підвищення фразеологічної насиченості для досягнення більшої виразності тексту перекладу або спроби калькувати фразеологізми, які є невдалими і вилучаються в пізніших редакціях чи новітніх перекладах.

«“Has anything escaped me?”, I asked, with some self-importance» [17, с. 8]. — (а) «— Хіба я спустив будь-що з ока?» [7, с. 4]; (б) «— Хіба я чогось не помітив?» [8, с. 207].

«You may be right» [17, с. 9]. — (а) «Може, й ваша правда» [6, с. 9]; (б) «Мабуть, ви маєте рацію» [7, с. 5]; (в) «Напевно, так і є» [8, с. 208].

Так, у ранніх перекладах «Собаки Баскервілів» Артура Конана Дойля спостерігається підвищення фразеологічної насиченості: замість простого словосполучення «to be right» у перекладі з'являються фразеологізми «ваша правда», «ви маєте рацію», а замість «has anything escaped me» — «хіба я спустив будь-що з ока».

В останніх за часом перекладах цю помилку виправлено на користь більшого наближення до тексту оригіналу.

Аналогічна ситуація спостерігається і в «Місячній Долині» Лондона:

«“Go on, sports. We don't want a row. You're in wrong. They ain't nothin' doin' in the fight line. We don't want a fight—d'ye get me?”» [19, с. 38].

«— Ідіть з богом, хлопці. Ми не хочемо битися. Ви помилилися. Нам до бійки байдуже — наша хата з краю. Ми битися не будемо — второпали?» [9, с. 45].

«— Забирайтесь до дідька, хлопці. Ми не хочемо сваритись. Ви помилилися. Нам до цієї бійки байдуже. Ми битися не збираємось — уторопали?» [10, с. 98].

Перекладачка Черняхівська компенсує неможливість передати графічні позначення особливостей розмовної мови у реченні «They ain't nothin' doin' in the fight line», додаючи фразеологізм, відсутній в оригіналі, та ще й з культурним колоритом цільової мови — «наша хата з краю». У перевиданні його вже немає. Фразове дієслово «go on» з досить нейтральним емоційно-експресивним забарвленням і в першому, і в другому перекладі передається фразеологізмами «ідіть з богом», «забирайтесь до дідька».

Загалом ця тенденція проявляється майже у всіх проаналізованих творах, за незначними винятками. У ранніх перекладах досить високу частотність має вживання фразеологізмів на зразок «мати рацію», «ваша правда», «ясна річ» для передачі нейтральних нефразеологізованих конструкцій та слів, тобто спостерігається невмотивована фразеологізація.

Під час перекладу англійської прози трапляються приклади калькування вихідних фразеологізмів, що не мають еквівалентів чи аналогів в українській мові. Не завжди така практика приносить бажаний результат і тому в пізніших перекладах добирається інший фразеологічний аналог або обирається лексичний переклад.

У всіх текстах перекладів, хоча й рідше, спостерігаються випадки протилежного процесу — підвищення у новітніх перекладах фразеологічної насиченості, порівняно з ранніми перекладами і навіть оригіналом. Так, у «Собаці Баскервілів» вираз «there are, as you see, only a very few scattered dwellings» перекладено такими відповідниками: «тільки де-не-де розкидані оселі», «міститься дуже небагато окремих жител». І лише в останньому перекладі Володимира Панченка 2010 року з'являється фразеологізм «оселі, як бачите, й зі свічкою важко знайти».

Особливо характерне це явище для видання «Мауглі» 2004 року («The Jungle Book»), яке позиціонується видавцем як повість-казка в переказі українською мовою (Світлани Сулими). Орієнтація на дитячу аудиторію, можливо, і мотивувала прагнення максимально збагатити образність перекладу, наповнити його виразними та експресивними фразеологічними одиницями.

Переклад Сулими наповнений такими випадками:

«Thou hast done harm enough for one night [18, с. 4]». — «Для одної ночі ти зробив вже досить злого! [11, с. 5]». — «Досить каламутити воду [12, с. 3]».

«There was no answer, and Mother Wolf got ready for what she knew would be her last fight, if things came to fighting [18, с. 16]».

«Запала мовчанка, а Мати Вовчиця приготувалася до смертельної бійки [12, с. 10]».

«Tabaqui came to me not long ago with some rude talk that I was a naked man's cub, and not fit to dig pig-nuts; but I caught Tabaqui by the tail and swung him twice against a palm-tree to teach him better manners [18, 27]».

«— Хо-хо! Табакі, цей зухвалець, намолов сім мішків гречаної вовни, буцімто я, щеня, не вмю навіть наріти земляних горіхів. Ну то я вдарив його двічі об стовбур, тепер не буде плескати язиком [12, с. 14]».

Знову ж таки, у найновішому перекладі з'являється низка фразеологізмів, відсутніх в оригіналі і в ранньому перекладі: «there was no answer» — «і не чути було відповіді» — «запала мовчанка»; «last fight» — «остання бійка» — «смертельна бійка»; «rude talk» — «намолов сім мішків гречаної вовни»; «to teach him better manners» — «тепер не буде плескати язиком».

Під час аналізу фактичного матеріалу, відібраного з новітнього перекладу, помічена тенденція, що свідчить про часткове підтвердження гіпотези Бермана на рівні перекладу етнокультурних компонентів. Відбувається перехід від одомашнення до очуження, наприклад:

«The Law of the Jungle lays down very clearly <...> [18, с. 14]».

«В законах нетрів постановлено <...> [11, с. 11]».

«Закон Джунглів говорив чітко <...> [12, с. 8]».

Як уже згадувалося, вираз «The Law of the Jungle» увійшов до арсеналу української фразеології саме у варіанті «закон джунглів». Юрій Сірий, перекладаючи Редьярда Кіплінга у 1911 році, відмовився від інтернаціоналізму «джунглі», натомість, ставши на шлях стратегії одомашнення, застосував лексему «нетрі». Загалом помітно, що під час перекладу елементів з етнокультурним забарвленням (зокрема й ФО) у ранніх, західноукраїнських та еміграційних перекладах спостерігається більша схильність до одомашнення, введення місцевих діалектних елементів.

У романі «Місячна долина» Джека Лондона (переклад Черняхівської) часто трапляються назви грошових одиниць: долари, центи, золоті монети, срібні монети і т. д. Усі ці реалії перекладаються шляхом транскодування — очевидно, вони вже були відомі на території України на час виконання перекладу. Однак, коли така реалія стає частиною фразеологічної одиниці, перекладачка чомусь вдається до місцевого відповідника: «без шеляга».

Нині цей вираз звучить архаїчно, може бути незрозумілим деякій частині аудиторії. Навіть більше, Черняхівська працювала над перекладом, що вийшов друком у 1927 році в Києві, де дрібні монети в обігові мали назву копійки, що, безперечно, було б ближче цільовій аудиторії. Проте головним питанням постає саме неузгодженість та контраст між одним і тим самим словом у вільних словосполученнях і у фразеологізмах (цент і шеляг). Внутрішня форма українського та англійського фразеологізмів є однаковою (не мати ні гроша / ні шеляга / ні копійки / ні centa), тому, на нашу думку, заміна місцевого елемента на іноземний не перешкодила би правильному сприйняттю змісту одиниці. Водночас не порушувалися б однорідність уживання реалій — грошових одиниць.

Однак, у випадку фразеологізму «ні шеляга» в перекладі Черняхівської еволюція відбувається навіть у межах одного тексту: в другій половині роману вже з'являються варіанти і з елементом «копійка» замість архаїчного «шеляга», а ще далі — вже і «центри».

Іноді трапляються й випадки привнесення колориту певної культури, що не мають відношення ані до вихідної, ані до цільової мови:

«“I don't sing often,” He added.

“You bet your sweet life he don't,” Bert exclaimed. “His friends'd kill him if he did” [17, с. 41]».

«— Я співаю не часто, — додав він,

— Хвала Алахові! — скрикнув Берт. — Якби він часто співав, — товариші вбили б його [6, с. 49]».

«— Я співаю рідко, додав він.

— Та й добре робить, — пояснив Берт подрузі Біллі. — А ні то приятелі вбили б його [7, с. 101]».

За словником «McGraw-Hill Dictionary of American Idioms and Phrasal Verbs» вираз «you bet your (sweet) life!» тлумачиться так: «Inf. Fig. You can be absolutely certain of something! You are absolutely correct!», тобто — «Можеш у цьому і не сумніватися, ти абсолютно правий, так і є». У перевиданні 1971 року переклад фрагменту було відредаговано, і зміст загалом передано правильно, хоч і без експресивності фразеологізму оригіналу. Рішення Черняхівської вжити фразу «Хвала Алахові!» логічному поясненню не піддається. Можна лише припустити, що малося на увазі щось на зразок «— Ну і слава богу! — скрикнув Берт. — Якби він часто співав, — товариші вбили б його».

Занадто експресивне «хвала Алахові!», що, крім іншого, має певну культурну конотацію, змінено в редакції перевидання 1971 року на нейтральніше «та й добре робить». Однак у цьому варіанті втрачається емоційність оригіналу. Кращим варіантом, на нашу думку, було б: «Можеш у цьому не сумніватись, так воно й є! — скрикнув Берт. — Якби він часто співав, друзі його просто прибили б».

Отже, існують істотні відмінності стосовно перекладу фразеологізмів між перекладами початку першої половини ХХ ст. і новітніми перекладами, виконаними в другій половині 1990-х рр. та на початку ХХІ ст.

На початку минулого століття в Україні починають у значній кількості з'являтися переклади англomовної художньої літератури українською мовою. Однак, з огляду на стан розвитку літературної мови, перекладу, лексикографії, готовність цільової аудиторії до сприйняття тих чи тих текстів, у перекладах проявлялися певні недоліки та особливості.

Зокрема, мова йде про неточності відтворення семантичного змісту ФО, порушення функціонально-стилістичної адекватності перекладу, відсутність єдиного підходу до перекладу ФО з етнокультурним компонентом, довільне застосування фразеологічного чи нефразеологічного перекладу та складнощі у відтворенні авторських ФО або випадків оказіональних модифікацій ФО.

Компаративний аналіз множинних перекладів (особливо виконаних із інтервалом у сто років) дає можливість частково підтвердити правдивість гіпотези Бермана. Тенденція до переважання семантичного перекладу (за визначенням Ньюмарка) особливо яскраво виявляється на окремих рівнях фразеологічного значення.

У більш пізніх перевиданнях виправлено низку перекладацьких змістових помилок, які проявлялися у неправильній передачі фразеологічного значення внаслідок нерозпізнання фразеологізмів у перекладі, а також помітно підвищення функціонально-стилістичної адекватності.

Певні відхилення від загальної тенденції розвитку перекладу фразеології в художній літературі пояснюються домінуванням мовної особистості перекладача, інтерференції його власного ідіолекту та ідіостилію, а також жанровими особливостями творів або специфікою цільової аудиторії.

Список використаної літератури:

1. Вайлд О. Портрет Доріана Грея / Оскар Вайлд; пер. з англ. Р. Доценка. — К: «Дніпро», 1968. — 232 с.
2. Вайлд О. Портрет Доріана Грея / Оскар Вайлд; оновлений пер. з англ. Р. Доценка. — К: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2012. — 320 с.
3. Вайлд О. Портрет Доріана Грея / Оскар Вайлд; пер. з англ. О. Ломакіної. — К: «Знання», 2015. — 283 с.
4. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе: Монография. — 2-е изд. испр. и доп. / С. Влахов, С. Флорин — М.: Международные отношения, 1980. — 352 с.
5. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию / Вильгельм фон Гумбольдт; пер. с нем. Г. В. Рамишвили. — М: Издательская группа «Прогресс», 2000. — 400 с.
6. Дойль А. К. Пес Баскервиль: роман / Артур Конан Дойль [пер. з англ., перекл. не вказаний]. — Київ-Ляйпціг: Українська накладня, б. р. — 279 с.
7. Дойль А. К. Пригоди Шерлока Холмса; Вигнанці / Артур Конан Дойль [пер. з англ., перекл. не вказаний]. — К.: Вид-во «Україна», 1992. — 512 с.
8. Дойль А. К. Пригоди Шерлока Холмса / Артур Конан Дойль; пер. з англ. В. О. Панченка. — К.: «Веселка», 2010. — 333 с.
9. Лондон, Джек. Місячна Долина / Джек Лондон; пер. з англ. В. Черняхівської. — К.: «Сяйво», 1927. — 610 с.

10. Лондон Дж. Звір предковічний; Місячна Долина / Джек Лондон; пер. з англ. В. Черняхівської. — К.: «Дніпро», 1971. — 501 с.
11. Кіплінг Р. Нетрі: брати Мауглі. / Редьярд Кіплінг; пер. з англ. Юр. Сірий. — К: «Лан», 1911. — 94 с.
12. Кіплінг Р. Мауглі: Повість-казка / Редьярд Кіплінг; переказ укр. мовою С. В. Сулими. — Харків: «Прапор», 2004. — 128 с.
13. Матвієнків О. Особливості функціонування фразеологічних одиниць у художньому тексті / О. Матвієнків // Вісник Львівського університету. — Серія іноземні мови. — 2013. — Вип. 21. — С. 37–43.
14. Потебня А. А. Изъ записокъ по теории словесности / А. А. Потебня. — Харьков: изд-во М. П. Потебня, 1905. — 647 с.
15. Ребрій О. В. Пригоди Аліси в Україні, або про множинність сучасних перекладів / О. В. Ребрій // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. — 2009. — № 3. — С. 190–205.
16. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика / Яков Иосифович Рецкер. — М.: Р. Валент, 2007. — 238 с.
17. Doyle A. C. The Hound of the Baskervilles / Arthur Conan Doyle. — London: Penguin Books, 2007. — 174 p.
18. Kipling R. The Jungle Book / Rudyard Kipling. — New-York: The Century Co., 1910. — 305 p.
19. London J. The Valley of the Moon / Jack London. — New-York.: The Macmillan Company, 1913. — 552 p.
20. Newmark P. Approaches to Translation / Peter Newmark. — London: Prentice Hall, 1988. — 200 p.
21. Wilde O. The Picture of Dorian Gray / Oscar Wilde. — К.: Знання, 2015. — 283 с.

Phraseological Units in the Translation of Fictional Prose from English into Ukrainian in the XX–XXI Centuries

The article deals with the evolution of methods and principles of rendering image-bearing idioms in the Ukrainian translations of English fiction in the XX–XXI centuries. In this paper, we analyzed such aspects as linguistic and extralinguistic factors influencing the selection of various translation strategies and tactics. The retranslation theory of A. Berman has been verified in the framework of rendering idioms in the Ukrainian translations.

Key words: translation, prose, idioms, retranslation hypothesis, translation adequacy, idiostyle, culture-bound elements.